

Plovba na Donavi pod kontrolno vzhodnega bloka

**Konferenca reprezentantov enajstih držav v
Belgradu zaključena. Amerika, Velika Bri-
tanijska in Francija ne bodo odobrile odločitve**

Belgrad, 19. avg.—Sovjetska unija in vzhodne evropske države so si prisvojile izključno kontrolo plovbe na Donavi, najvažnejši reki v Evropi. Geslo "Donava za podonavske države" je bilo uveljavljeno na konferenci reprezentantov enajstih držav v Belgradu, ki je bila večeraj zaključena. Trajala je 20 dni.

Amerika, Velika Britanija in Francija so naznanile, da ne bodo odobrile odločitve, da se samo Amerika glasovala proti načrtu vzhodnega bloka. Reprezentanti Velike Britanije in Francije so se vzdržali glasovanja.

Blok vzhodnih držav je zmagal na vsej črti na konferenci. To je bila prva mednarodna konferenca po zaključitvi vojne, na kateri so imele Sovjetska unija in države v njeni sferi vpliva večino. Vsi poskusi zapadnih držav za revizijo ruskega načrta so se izjalovili. Načrt je predložil konferenci Andrej Višinski, ruski delegat in zunanji podminister. Načrt določa, da ima vsaka država ob Donavi kontrolo plovbe v svojem delu reke.

Konferenca je bila zaključena s podpisom uradnega dokumenta. Prvi je podpisal dokument Višinski; njemu so sledili predstavniki vzhodnih evropskih držav. Reprezentanti zapadnih držav se niso udeležili ceremonije.

Pred glasovanjem je Cavenish Cannon, ameriški poslanik v Belgradu in delegat obdržal Rusijo prevare. Dejal je, da ji je solidni komunistični blok služil kot orodje za doseg njenega cilja. Amerika, Velika Britanija

Ruske obdolžitve razkačile Marshalla

**Amerika bo morda
zahtevala odpoklic
konzula**

Washington, D. C., 19. avg.—Ruske obdolžitve, da so ameriški uradniki zapleteni v ugrabljenje treh ruskih učiteljev, so razkačile državnega tajnika Marshalla. Namignil je, da bo naslovil oster ukor Rusiji in zavrnil obdolžitve v 24 urah.

V aferi prizadeti so Mihael Samarin, njegova žena in Oksana S. Kosenkina, ruski državljani. Slednja je zadnji teden skočila skozi okno ruskega konzulata v New Yorku in dobila težke poškodbe. Odpeljana je bila v bolnišnico. Njeno stanje je nevarno in večeraj je dobila transfuzijo krvi.

Marshall je na sestanku s časniki dejal, da zbrana evidenca, dostavljena državnemu departmentu in newyorški policiji, zavrača ruske obdolžitve. Po udaril je, da hočejo ruski učitelji ostati v Ameriki in da jih je državni departament zagotovil, da bodo lahko ostali tukaj.

Državni tajnik je namignil, da bo ameriška vlada zahtevala od Rusije odpoklic Jakobina M. Lomakina, njenega generalnega konzula v New Yorku. On je izrekel obdolžitve, da so ameriški uradniki zapleteni v ugrabljenje ruskih državljanov.

Zadnjo soboto je državni podtajnik Robert Lovett odbil formalno zahtevo Aleksandra S. Panjuskina, ruskega poslanika v Washingtonu, da mora učitelja Konsenkina priti pod rusko nadzorstvo. Poslanik je trdil, da ameriške oblasti drže učitelje pod nadzorstvom proti njeni volji.

Sporazum o Nemčiji se obeta

**Ameriški poveljnik
zavrnil rusko
ponudbo**

Moskva, 19. avg.—Izgledi so, da se bodo diplomati zapadnih držav in Sovjetska unija sporazumeli glede Nemčije in da bo sklicana konferenca vodilnih reprezentantov štirih velesil v svrhu diskuzij o vseh nemških problemih. Vest iz zanesljivega vira pravi, da bodo sedanji razgovori kmalu zaključeni.

Ameriški poslanik W. B. Smith, francoski poslanik Yves Chataigneau in Frank Roberts, odposlanec britanskega zunanjega ministra Ernesta Bevin, se bodo ponovno sestali s sovjetskimi voditelji, najbrže v petek. To bo sedma konferenca med njimi v Kremlinu od začetka diskuzij 31. julija.

(Francoski zunanji urad v Parizu odlašajo z napovedjo, da bo sklicana konferenca zunanjih ministrov štirih velesil kot rezultat sedanjih razgovorov v Moskvi.)

Mnenje prevladuje, da tehnične poteškoče ovirajo sklenitev sporazuma med zapadnimi državami in Sovjetsko unijo, čeprav poročila trdijo, da pogajanja v Moskvi napredujejo. Berlin je še problem, toda ni več kompliciran. Problem je posledica ruske blokade zapadnega Berlina. Možnost je, da bo prišlo do sporazuma glede rešitve tega problema.

Berlin, 19. avg.—Polkovnik Frank L. Howley, ameriški poveljnik v Berlinu, je zavrnil rusko ponudbo glede dostavitve 60,000 ton premoaga prebivalcem zapadnega Berlina. Ponudbo je označil za rusko propagando.

Ponudba ima več pridržkov. Eden je, da bodo premoag dobili le oni prebivalci zapadnega Berlina, ki bodo prišli v ruski predel in se registrirali za živilske nakaznice.

Tobin za preklic protidelaškega zakona

Washington, D. C., 19. avg.—Delavski tajnik Maurice J. Tobin je dejal, da je za preklic Taft-Hartleyevega protidelaškega zakona, ker preprečuje zaprtje delavnice in politične aktivnosti delavskih uni. Za preklic zakona se je izrekel na prvem sestanku s časniki, odkar je bil imenovan za delavskega tajnika. Tobin je razkril, da bo govoril na shodu v Akronu, O., na delavski praznik. Na tem bo govoril tudi William Green, predsednik Ameriške delavske federacije.

DRŽAVNI PROTIDELAVSKI ZAKON NEUSTAVEN, PRAVI SODNIK

Detroit, Mich.—(FP)—Okrožni sodnik Theodore J. Richter je razglasil, da je Bonine-Trippov protidelaški zakon neustaven. Zakon je bil sprejet v državni zbornici in omejuje pravico do stavke.

Končno odločitev bo podalo državno vrhovno sodišče prihodnji mesec. Unija združenih avtnih delavcev CIO je ignorirala protidelaški zakon z odklicem stavke proti Chrysler Motor Corp. pred nekaj meseci. Poskus enoforsiranja zakona je preprečil sodnik Richter z izdajanjem injunkcije. On je izjavil, da je provizija zakona, da mora večina delavcev odglasovati za odklic stavke v tovarnah, v katerih so upošleni, neustavna.

Richter je dejal, da federalni zakon daje pod gotovimi pogoji delavcem pravico do kolektivnega pogajanja in da ne more nobena država iti preko tega zakona. Ernest Goodman, pravni svetovalec delavskih organizacij, je

Domače vesti

Obiaki
Chicago.—Glavni urad SNPJ so 19. avg. obiskali: Anna in Anthony Rock iz Hostetterja, Pa., Ann in Gus Supank, bivša Čikažana iz Ft. Pierce, Fla.

Nov grob v Kansasu
Franklin, Kans.—Tukaj je za srčno hibo umrl Anton Kaušek, član društva 82 SNPJ, star 65 let, doma od St. Vida, Dolensko. Bil je samski. Tukaj zapušta sestro in več sorodnikov, v starem kraju pa brata in sestro.

Unijske uposleval- nice nelegalne

**Odločitev federalne-
ga delavskega
odbora**

Washington, D. C., 19. avg.—Federalni delavski odbor je soglasno odločil, da so uposlevalnice, katere vzdržuje Splošna mornarska unija CIO ob Velikih jezerih, nelegalne. Uniji je prepovedal tudi oklic stavke za vzdrževanje uposlevalnic.

Federalna sodišča lahko izsili sprejetje odločitev odbora. Odkupila je pot izdajanje nove injunkcije, da se odvrne stavka, ko bo veljavnost sedanje injunkcije potekla v septembru.

Odločitev se bo raztegnila tudi na unijske uposlevalnice na zapadni obali in ob Mehikem zalivu. Odbor, čigar načelnik je Paul M. Herzog, je spoznal unijo in sedem njenih uradnikov za krive kršenja dveh prvotnih Taft-Hartleyevih protidelaških zakonov.

Pritožbe proti mornarski uniji so vložile pri delavskem odboru štiri kompanije — Texas Co., Cleveland Tankers Co., Lake Tankers Corp. in Great Lakes Transport Corp. Uradniki unije, proti katerim je odbor podal svojo odločitev, so Joseph Curran, Jack Lawrenson, Josh Lawrence, Chester Young, Harold McCormick, Michael McBride in Charles Monroe.

Veljavnost injunkcije, katere je bila izdana v juniju in je preprečila oklic stavke mornarjev, bo potekla 2. septembra.

Omejitev dotoka razseljencev

**Pomanjkanje
denarja je vzrok**

Washington, D. C., 19. avg.—V prihodnjih enajstih mesecih bo dospelo samo 40,000 razseljencev v Ameriko. To je razkril Ugo Carusi, komisar za razseljence in bivši komisar za imigracijo. Kvota, katero je določil kongres v juniju, je predvidevala prihod 295,000 razseljencev v Ameriko v dveh letih.

Carusi je omenil kot vzrok pomanjkanje denarja. Kongres je dovolil samo dva milijona dolarjev za financiranje dotoka razseljencev.

Trumanova administracija ne bo mogla uposliti zadostnega števila preiskovalcev. Potrebno je najmanj 400 preiskovalcev v Nemčiji in Avstriji za izbiranje imigrantov. Carusi je dejal, da bi se dotok razseljencev lahko povečal, ako bi kongres po novem letu dovolil dovolj denarja.

Preki sod preklican v Peruju

Lima, Peru, 19. avg.—Člani ministrskega sveta so preklicali preki sod, ki je bil odrejen 5. julija po izbruhu revolte vojaške posadke v Juliacu. Revolta je bila zatrta in voditelji aretirani.

Jugoslovanski general ustreljen

**Skušal je pobegniti
v Rumunijo**

Belgrad, 19. avg.—Vlada je naznanila, da je bil general Arso Jovanović ustreljen, ko je skušal pobegniti v Rumunijo. Notranje ministrstvo, ki je objavilo naznanilo, ne omenja vzroka, zakaj je general skušal pobegniti v Rumunijo.

Ustrelitev Jovanovića je sprožila različna uganjanja v zunanjih krogih. Eno je, da je general skušal priti v Rusijo ter prevzeti s sovjetsko podporo vodstvo gibanja proti vladi maršala Tita. Kominforma je nedavno obdržila Tita in voditelje jugoslovanske komunistične stranke, da so se izneverili Marks-Leninovi liniji in da se hočejo nasloniti na zapadne države.

Borba, uradno glasilo jugoslovanske komunistične stranke, poroča, da je Jovanović, bivši šef štaba jugoslovanske armade, skušal s tremi drugimi osebami pobegniti v Rumunijo pred šestimi dnevi. Jugoslovanski stražniki so jih opazili, ko so se približali rumunski meji. Ukazali so jim, naj se ustavijo, toda ukaz so ignorirali in eden je začel streljati na stražnike. Slednji so odgovorili s strelji v interesu lastne obrambe.

Ubila sta bila general Jovanović in Svetolik Arabjak, upravitelj državnega posestva v distriktu Vršacu v bližini rumunske meje. Ujet je bil general Branko Petričević, ko je skušal prekorčiti mejo. Borba pravi, da je morda polkovnik Dapčević pobegnil v Rumunijo.

Praga, Čehoslovakija, 19. avg.—List Rude Pravo, glasilo čehoslovške komunistične stranke, je objavil pismo z ostro obsodbo maršala Tita in jugoslovanskih komunistov. List trdi, da je pismo podpisalo enajst uslužbencev jugoslovanskega poslanstva v Pragi.

Poslanstvo je trditev zanikalo. Izjavilo je, da so pismo podpisali nekateri člani jugoslovanske trgovinske misije v Čehoslovakiji, ne uslužbenci poslanstva.

Protestna stavka proti indijski vladi

Bombaj, Indija, 19. avg.—Čez 150,000 delavcev je zastavkalo v znak protesta proti vladi, ker je razglasila stavko tekstilnih delavcev za nelegalno. Slednji so se uprli priganjstvu. Policija in vojske čete so zastražile tovarne po oklicu stavke.

GRŠKA VLADA ZAHTEVA VEČJO AMERIŠKO VOJAŠKO POMOČ

Atene, Grčija, 19. avg.—Monarhistična vlada, ki je že dobila od Amerike milijone dolarjev, ni zadovoljna in zahteva večjo vojaško pomoč, da bo lahko vodila operacije proti gerilskim silam, katerih poveljnik je general Markos Vafiades. Cena je visoka. Za vsakega gerila, ki je bil ujet ali ubit v zadnjih dvanajstih mesecih, so morali ameriški davkoplačevalci plačati \$19,153. V tej dobi je bilo likvidiranih 9,000 gerilcev.

Vrednost orožja, streliva in drugega vojnega materiala, katerega je ameriška vojaška misija dostavila grški monarhistični armadi, je znašala \$172,380.000. Iz tega je razvidno, da je cena za vsakega likvidiranega gerila znašala \$19,153. Načelnik vojaške misije je general James Van Fleet. On je nedavno izrazil razočaranje, ker monarhistična armada še ni porazila gerilcev kljub ogromni pomoči. V ofenzivi proti gerilcem je bila zagnana armada 75-

Marshallov načrt ne bo ustavil pohoda komunizma

**Nemška ekonomija na šibkih nogah. Državni
department noče objaviti poročila veččakov**

Washington, D. C., 19. avg.—Marshallov načrt, ki določa potrošnje več milijard dolarjev v zapadni Evropi za ustavitve pohoda komunizma in širjenje sovjetskega vpliva, ne bo dosegel svojega namena. To je mnenje nekaterih krogov v Washingtonu. Uspeh načrta ogroža omejitve aktivnosti nemških industrij, zlasti jeklarske v Porurju, ki je v britski okupacijski coni.

Državni department noče objaviti poročila veččakov. Ti tr-

Bivši nemški mag- nat pred sodiščem

**Pomagal je Hitlerju
na krmilo**

Koenigstein, Nemčija, 19. avg.—Fritz Thyssen, ki je bil pred leti najbogatejši industrijski magnat v Nemčiji, je prišel pred nemško denarifikacijsko sodišče. Obtožen je, da je financiral nacistično stranko in pomagal Hitlerju na krmilo.

Thyssen je star 74 let. Pred sodiščem je izjavil, da je izgubil vse premoženje, da je berač, odvisen od podpore svojih prijateljev in človek brez domovine. On in njegova žena sta v sanatoriju. Proti Thyssenu bo nastopilo čez 20 pričin in obravnava bo trajala več tednov.

Obtožnica je bazirana na spominih, katere je Thyssen spisal v južni Franciji, kamor je pobegnil po izbruhu druge svetovne vojne. V teh je priznal, da je finančno podpiral Hitlerja in nacistično stranko.

Thyssen je bil član nacistične stranke in parlamenta in imel važne pozicije v industrijskih in finančnih odborih, ko je Hitler dobil vso oblast v Nemčiji. Z diktatorjem se je spril po izbruhu druge svetovne vojne in pobegnil v Francijo.

Argentina naznanila sklenitev kupčije

Buenos Aires, Argentina, 19. avg.—Vlada je naznanila sklenitev kupčije z misijo ameriške armade. Argentina bo prodajala meso armadi za nasičevanje Nemcev v ameriški okupacijski coni.

Wallace bo obiskal južne države

New York, 19. avg.—Henry A. Wallace, predsednik kandidat progresivne stranke, bo obiskal in imel govore v sedmih južnih državah, poroča njegov glavni stan v New Yorku. Govoril bo na skupnih shodih zamorcev in belopolcev, kot je lani na potovanju po južnih državah. Države, katere bo obiskal, so Alabama, Severna Karolina, Virginia, Mississippi, Louisiana, Arkansas in Tennessee.

Zaslišanje o umoru ameriškega časnikarja

Atene, Grčija, 19. avg.—Uradno naznanilo pravi, da je bilo šest oseb pridržanih in zaslišanih glede umora ameriškega časnikarja, čigar truplo je bilo najdeno pred nekaj tedni na obrežju v bližini Solne. Umorjen je bil George Polk, poročevalec ameriške radijske družbe.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Support Society

Prejemniki na Zdravstveno dršvo (leva Chicago) in Kanada \$2.00 na leto, \$4.00 na pol leta, \$2.00 na četrti leti; na Chicago in Cleveland Cook Co. \$2.50 na leto, \$4.75 na pol leta; na inozemstvo \$11.00. Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$2.00 per year, Chicago and Cook County \$2.50 per year, foreign countries \$11.00 per year.

Cene oglaševanja po dogovoru. Rokopisi dopisov in člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vračajo prijatelju le v slučaju, če je priložil polnima.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vso, kar ima stik s Nacim:

PROSVETA

3537 - 86 So. Lawrence Ave. Chicago 26, Illinois

Glasovi iz naših nasebin

Pismo iz Avstrije

Radgona, Avstrija.—V Avstriji živim že 45 let in želim nekoliko poročati v Prosveti, kaj vse sem v teku mnogih let doživel in kako daleč se nas spravili zadnji dve svetovni vojni. Na žalost pa se zopet nekaj kuha v ozračju, kajti magnati bi zopet radi naredili velikanse dobičke na račun ubogega siromašnika.

Slovenščina mi ne gre preveč gladko, ker sem tukaj že toliko let, vrhu tega pa sem skončal samo tri razrede ljudske šole, kajti tedaj smo imeli v Braslovcih na Štajerskem samo trirazredno ljudsko šolo.

V Avstriji se dogodki in razmere hitro spreminjajo in je zmeraj kaj novega. O priliki se bom zopet oglašil, pa bom malo opisal tukajšnje razmere.

Sedaj pa naj napišem kratek življenjski opis. Leta 1903, ko mi je bilo 17 let, sem spokopal svoje stvari v mali kovčeg in šel po svetu s trebihom za kruhom, kakor toliko drugih slovenskih sinov. Napolnil sem se proti Dunaju. Na poti, v tako zvanih "Verpessstationen" ali oskrbovalnih uradih, smo tedaj dobili zastojno stanovanje in hrano. Slednje sicer ni bilo kaj posebnega, vendar pa so bile take oskrbovalne postaje po vsej Evropi, tako da so imeli revni roko delo pri prepotovanju vso Evropo, iščeč zaslужbo in večjega kosa kruha.

Tudi jaz nisem imel druge izbire, kot iti v svet. Rojen sem bil kot sin majhnega kmeta v Braslovcih. V družini je bilo 12 otrok. Mati je umrla, ko mi je bilo 12 let. Tedaj smo spadali pod staro Avstrijo. Najboljša mesta so imeli v Sloveniji Nemci. Graščak je bil Nemec, prav tako deželni poslanec, okrajni glavar, tovarnar itd.

Od 14.—15. leta sem se učil za mlinarja v Celju pri Petru Majdiču. Pri njemu sem moral težko delati, povrh pa še stradati. On sicer ni bil Nemec, pač pa slovenski plutokrat, ki je prav tako izžemal svoje delavce kot kakšen drugorodec.

V njegovem mlinu je bil velik red in vsak mlinar je bil v svojem oddelku. Delali smo 12 ur dnevno, to je od 6. ure do 6. ure zvečer, druga skupina pa nadaljnjih 12 ur, torej je bil mlin v obratu 24 ur. Slehri delavci je moral zelo paziti na delo in hiteti, kajti če se mu je zamislila kakšna cev, se je ustavilo vse delo v dotičnem oddelku. Delavci, ki je povzročil zastoj, se je moral sam opravičiti. V tem času sem se s praznim želodcem, kajti da sem se odpravil ponovno v tujino. Tedaj sem bil že večji "gospod" in sem se odpeljal v Gradec z vlakom. Tam sem dobil takoj delo kot vozovodja na tramvaju. Od začetka sicer nisem imel veliko plačo, toda že po šestih mesecih sem bil stalno nastavljen.

Leta 1907 pa sem dobil poziv k 87. pešpolku v Pulj. Tam sem služil do 1. 1910. Po odpustu pa sem šel domov v Braslovce, kjer se je že precej spremenilo. Moj oče se je oženil, prav tako brat in sestra. Ni mi kazalo drugega, kot da sem se odpravil ponovno v tujino. Tedaj sem bil že večji "gospod" in sem se odpeljal v Gradec z vlakom. Tam sem dobil takoj delo kot vozovodja na tramvaju. Od začetka sicer nisem imel veliko plačo, toda že po šestih mesecih sem bil stalno nastavljen.

Leta 1914 pa sem se oženil, meseca julija istega leta pa je bil umorjen Franc Ferdinand. a 28. julija je bila že mobilizacija. Čez 12 dni sem se že z mojim bataljonom peljal v Srbijo. Oficirji so nas gnali z revolverji za hrbtom, mi pa smo bili kakor osli. Kjer je bila največja nevarnost, tja so nagnali Slovence in Hrvate, da so nas tako nekoliko decimiral. Prodiranje je šlo naprej do 6. decembra, med Valjevem in Kraguljevcem pa so Srbi prebili fronto in so nas pozdravili s haubicami in strojnimi puškami od vse strani. Drugega se ne spominjam, kot da sem prišel k zavesti v vojni bolnici.

Nas je bilo več skupin, ki so bile sabotaže z uničevanjem tovarn, strojev, elektrarn, železnice, komunikacijskih sredstev etc., likvidacija visokih vladnih in političnih funkcionarjev in širjenje "demokratske" propagande med ljudstvom. To kontrarevolucionarno armado naj Amerika zalaga iz zraka — na sličen način kakor so zavezniški med vojni zalagali Titove partizane.

Ta "program" bi bil nekakšen izpolnitev Trumanove doktrine. Kar bi bilo velike vrednosti, je tudi to, da bi izvedba tega programa stala Ameriko "le pol milijarde" dolarjev, kar je po angleško — "chicken feed". Torej veliko manj kakor pa nas stane Trumanova doktrina v Turčiji in Grčiji, kamor je "naša" vlada že zabila blizu dve milijardi dolarjev.

Svoboda je zlata, dragocena stvar. Toda kadar se izrablja za namen, ki morejo prinesiti le nesrečo narodu, je čas, da se takim "strategom" in vojnim hujskačem zaprejo usta vsaj v tisku in radiu.

Ljubo Ravnikar: Ruševine v Splitu leta 1945.

paj: ključavničarji, kovači, krojači. Nekateri so spotoma našli službo pri kakšnem mojstru, zopet drugi pa so se nam pridružili. Spotoma sem tudi jaz obiskoval mlino in zaslužil tu in tam nekaj krajcarjev. Naletel sem tudi na slovenske mlinarje.

V osmih dneh sem končno dospel na Dunaj. Na Dunaju ni bilo težave glede prenočišča. Tam je našlo skupaj že veliko števil: čevljarji, krojači, peki, trgovski pomočniki, slikarji itd.

Na Dunaju smo smeli ostati osem dni v stanovašišču za potujoče rokodelce. Med tem časom sem zopet hodil od mlina do mlina, šele osmi dan pa sem dobil delo v mlinu "Erste Wiener Walzenmühle". Ko sem pozdravil vratarja, mi je takoj dejal: "Ti si pa Slovenec! Od kod pa si?" Odgovoril sem mu, da iz Braslovč pri Celju.

Nato me je vprašal: "Ali si organiziran?" Jaz pa sem mu odgovoril: "Kaj pa je to, prosim?" Potem mi je vse razložil, nato pa mi dal naslov in eno kronco, da sem se dal vpisati v "demokratsko stranko, nato pa sem že popoldne ob treh do štiri delo v imenovanem mlinu. Glavni mlinar je bil tudi Slovenec, domar od St. Jurja ob Južni železnici. Na Dunaju sem delal skoraj deset let, do moje vojaščine.

Leta 1907 pa sem dobil poziv k 87. pešpolku v Pulj. Tam sem služil do 1. 1910. Po odpustu pa sem šel domov v Braslovce, kjer se je že precej spremenilo. Moj oče se je oženil, prav tako brat in sestra. Ni mi kazalo drugega, kot da sem se odpravil ponovno v tujino. Tedaj sem bil že večji "gospod" in sem se odpeljal v Gradec z vlakom. Tam sem dobil takoj delo kot vozovodja na tramvaju. Od začetka sicer nisem imel veliko plačo, toda že po šestih mesecih sem bil stalno nastavljen.

Leta 1914 pa sem se oženil, meseca julija istega leta pa je bil umorjen Franc Ferdinand. a 28. julija je bila že mobilizacija. Čez 12 dni sem se že z mojim bataljonom peljal v Srbijo. Oficirji so nas gnali z revolverji za hrbtom, mi pa smo bili kakor osli. Kjer je bila največja nevarnost, tja so nagnali Slovence in Hrvate, da so nas tako nekoliko decimiral. Prodiranje je šlo naprej do 6. decembra, med Valjevem in Kraguljevcem pa so Srbi prebili fronto in so nas pozdravili s haubicami in strojnimi puškami od vse strani. Drugega se ne spominjam, kot da sem prišel k zavesti v vojni bolnici.

Nas je bilo več skupin, ki so bile sabotaže z uničevanjem tovarn, strojev, elektrarn, železnice, komunikacijskih sredstev etc., likvidacija visokih vladnih in političnih funkcionarjev in širjenje "demokratske" propagande med ljudstvom. To kontrarevolucionarno armado naj Amerika zalaga iz zraka — na sličen način kakor so zavezniški med vojni zalagali Titove partizane.

Ta "program" bi bil nekakšen izpolnitev Trumanove doktrine. Kar bi bilo velike vrednosti, je tudi to, da bi izvedba tega programa stala Ameriko "le pol milijarde" dolarjev, kar je po angleško — "chicken feed". Torej veliko manj kakor pa nas stane Trumanova doktrina v Turčiji in Grčiji, kamor je "naša" vlada že zabila blizu dve milijardi dolarjev.

Svoboda je zlata, dragocena stvar. Toda kadar se izrablja za namen, ki morejo prinesiti le nesrečo narodu, je čas, da se takim "strategom" in vojnim hujskačem zaprejo usta vsaj v tisku in radiu.

Kraguljevcu. Pravili so mi, da so me našli v nekem jarku, polovico zasutega. Ranila me je granata.

V bolnici v Kraguljevcu sem bil dva meseca, potem pa sem že lahko pomagal drugim, ki so bili bolni. Pozneje pa sem dobil službo v drugem oddelku, kjer so bili bolniki, ki so imeli tifus. V oddelku je bilo 100 bolnikov, a samo trije bolničarji. O tifusu in kako sem pobegnil l. 1915 iz ujetništva v Belgarijo, bom opisal ob drugi priliki.

Dne 16. oktobra l. 1915 sem prišel zopet v Gradec kot srbski vojak. Na vlaku so me hoteli večkrat aretirati, dasiravno sem imel vse dokumente v redu. V Gradcu so me takoj prijeli in so me odgnali v Celje k 87. pešpolku, čez nekaj dni pa ugotovili, da sem nezmožen za fronto vsled trde noge in poškodovane roke, nakar so me pustili, da sem se odpeljal k moji ženi, pri kateri sem našel mojo hčerko, katere poprej še nisem videl.

Prijavil sem se za službo na tramvaju, toda me niso sprejeli, ker nisem bil zmožen za delo. Sedaj sem star 62 let in dobivam pokojnino v znesku 145 šilingov. Stanovanje je poceni in znaša 30 šilingov mesečno. Živeč je racioniiran, toda zelo drag. Par čevljev pa stane 150 do 200 šilingov, torej več kot znaša moja pokojnina. Ena srajca 60 šilingov, obleka od 500 do 600 šilingov. Stari ljudje in bolniki dobijo 1 kg in 10 dkg moke za 14 dni, kar stane 1.83 šilinga. Meseč je sedaj že nekaj več in stane 3.50 šilinga. Seveda, kdor ima veliko denarja, lahko dobi vse, česar si pože.

Ker se nisem več mogel preživeti z mojo rento, sem se l. 1937 preselil iz Gradca na jugoslovansko mejo v Radgono. Tukaj je bilo tedaj življenje cenejše, ker je bila tedaj prosta, ona med Avstrijo in Jugoslavo, danes pa je meja še vedno zaprta, ker se avstrijske oblasti bojijo, da bi tudi mi postali komunisti, ako bi videli, kako v

Jugoslaviji narod sam gospodari.

Pri meni živi tudi sin, ki je invalid iz Hitlerjeve vojske, dočim je moj mlajši sin še vedno v ujetništvu.

Na naše rojake v Ameriki apeliram, da bi pomagali, da bi prišli ti ujetniki čimprej domov k svojim staršim. Saj niso oni zakrivali vojne, pač pa trgovci s krvjo in blazni Hitler, ki je mislil, da bo zaslužil ves svet.

Moj naslov: Ignatz Matko, Radkersburg, Hauptplatz 14, Steiermark, Avstrija.

Ignatz Matko.

Se ena prireditve Ameriško-slovenskega kongresa

Pittsburgh, Pa.—Dne 29. avgusta popoldne bo priredil Ameriško-slovenski kongres za okoli 600 šilingov, obleka od 500 do 600 šilingov. Stari ljudje in bolniki dobijo 1 kg in 10 dkg moke za 14 dni, kar stane 1.83 šilinga. Meseč je sedaj že nekaj več in stane 3.50 šilinga. Seveda, kdor ima veliko denarja, lahko dobi vse, česar si pože.

Odbor pripravlja pester program, kot govornika pa bosta nastopila Harry Davenport, kandidat za kongresnika v 29. distriktu, in George S. Wuchinich, eksekutivni tajnik Ameriško-slovenskega kongresa v zapadni Penni.

Harry Davenport kandidira proti kongresniku McDowellu, kateri je član Odeksa za raziskovanje protiameriških dejavnosti, kateri nima nič boljši rekord v kongresu kot osek, čigar član je. Vabimo vse Američane slovenskega rodu, da se udeležijo tega piknika v velikem številu. Potrebno je, da delujemo vsi za poraz reakcije, ki bi nas rada zavedla v vojno proti slovenskim državam.

Odbor.

Imeli so veliko gostijo

West Middlesex, Pa.—Na pikniku Slovenskega doma, ki se je vršil 8. avgusta, je bila velika udeležba. Dom je odločil iz svoje blagajne \$1,000 za ta piknik, da se malo pogosti članstvo v prosti naravi, toda tega tisočaka ni bilo treba izvelič iz blagajne, k čemur so pripomogli zunanji posetniki.

Naj omenim nekatere posetnike, ki sem si jih zapomnil. Iz Clevelanda so nas obiskali sledeči: Anton Ogrin in njegova žena, Suštarčič in žena, Leskovec in žena, Maček in žena, Joe Fabjančič in njegova žena. Iz Warrensta se udeležila piknika rojak Petrič in njegova žena, toda iskala sta dve uri naš pikniški prostor.

Iz Girarda smo videli Prevca in njegovo ženo ter Antona Nagodeta. Iz Bessemerja pa so prišli naši farmarji, namreč Anton Cvetan in žena, Serjak in žena ter Zug in žena. Iz New-Castlea Frank Cimperman in žena. Bilo je še mnogo drugih zunanjih posetnikov, s katerimi pa nisem govoril. Vsi ti posetniki so pripomogli naši blagajni in k živahnejši zabavi.

Ko sem se sestal z Antonom Ogrinom, je pričel šteti Antone: "Eden, dva, trije," s pripombo, če pokaže še četrtega, bo on plačal za pijačo. To je tudi storil in pili smo ga na zdravje Antonov.

Ogrin mi je tudi stavljal vprašanje, če vem, zakaj konji na paši stojijo skupaj, eden obrnjen naprej, drugi nazaj. Odgovor je bil, da zato, da drug drugemu z repom otepata muhe. To je resnica.

Sedaj pa naj opišem, kaj vse smo spravili pod streho na tej veselici, ki je faktično bila velika gostija. Človek skoraj težko verjame, toda je resnica. Naj naštajem po vrsti: 20 polovice piva v sodčkih, 100 zabojev piva v steklenicah, 48 kvartov "železne", 100 zabojev sodavice, 13 pečenih koštrunov, 15 velikih suhih šunk, 300 štruc kruha, poleg tega pa veliko sladoleda in drugih sladkarij. Torej je bila to prava gostija. Bilo nas je veliko in tudi ljudi drugih narodnosti. Da smo bili vsi priidni, lahko sodite po zgornjem. Tudi sami nismo bili. Prav tako kot tisti kramar na sejmu, ki je molil in si želel, da bi bil sam. In res je bil sam, ker je prišel na sejem dan prepozno.

Okrog štirih popoldne pa je potegnila gorka sapa in kar hitro spravila velik oblak nad nami. Ker smo bili mokri znotraj, zakaj ne bi bili še zunaj... Toda dež smo prevarali. Urnih korakov smo pohiteli k našim avtomobilom in se stlačili v nje, nekateri pa so zlezli kar pod mize, nekdo pa je povežnil na glavo prazen sodček od piva. Deževalo je kakih 10 minut, potem pa smo bili še bolj veseli, ker smo dežju pokazali fige. Veste, tukaj dežuje malone vsak tretji dan, tako da je farmar zadrževan od dela.

Joe Garm ml. in njegova žena sta se z avtom odpeljala v Pueblo, Colo., na obisk k sorodnikom in prijateljem. Jack Grum pa je na obisku v Sheldonu, Wis. Tam je imel pred leti kmetijo. Obiskal je svoje prijatelje farmarje. Franka Kramarja pa smo poslali v Ely, Minn., na konvencijo ABZ. Vsi so se srečno vrnili domov.

Anton Valentincič.

Pojzvedovanje

Ellwood City, Pa.—Mike Ister je umrl dne 5. julija v Naylorju, Mo., 7. julija pa je bil že pokopan, tako se je glasilo telegram, katerega smo prejeli. Prvi telegram smo prejeli 6. julija, drugega pa 8. julija. Hčere pokojnega Isterja so takoj poslale telegram njegovi družini, da hočejo svojega očeta pokopati v Pennsylvaniji, ker ima že prostor plačan poleg njegove prve žene oziroma njih matere, toda so dobile odgovor, da je že pokopan.

Potem sem jaz pisala dve pismi pokojnikovim ženi, enega priporočena, toda sem ga dobila vrnjena. V obeh pismih smo jo prosili, naj nam da vedeti, če je Mike naredil oporoko in za kakšno boleznijo je umrl, toda nismo dobili odgovora. To je vzrok, da se obračam na rojake v Naylorju, Mo., če bi vedel kdo izmed njih za sedanjim naslov pokojnikove druge žene. Njen naslov je bil: Mary Ister, R. D. 1, Box 140, Naylor, Mo.

Moj naslov je: Anna Dornik, Ellwood City, Pa., R. D. 2.

Anna Dornik.

PROGRAM PROGRESIVNE STRANKE

Ustanovna konvencija nove progresivne stranke je v Philadelphiji dne 25. julija sprejela naslednji program:

(Nadaljevanje.)

Le progresivna stranka lahko razruši moč privatnega monopola in vrne vlado ameriškemu ljudstvu. Naša naloga je, da naša stranka ni izpraznjena od privilegijev, se ni zadovoljila s posebnim interesom, je prosta od kontrole kakšnega stroja, ter odpira vrata vsem Američanom vseh ras, polit in verskega prepričanja.

Progresivna stranka je stranka dejavnosti. Potem demokratičnega procesa in z vsakdanjsko aktivnostjo hočemo peljati ameriško ljudstvo po poti, da se izpolni ta načela.

Prosimo vas, da podpirate naslednji program.

MIR

Spotazum med Ameriko in Sovjetsko zvezo

Henry Wallace je v svojem odprtem pismu svetoval in premier Stalin je v svojem odgovoru sprejel podlago za odprto srčno razpravo glede mira. Izmenjava pism je pokazala, da se določne točke za sporazum lahko najdejo, če se spoštujejo principi o nevmeševanju v notranje zadeve drugih držav ter o pravici narodov, da si izbirajo svojo lastno obliko vlade in gospodarskega sistema.

Progresivna stranka zaradi tega zahteva pogajanja in razpravo s Sovjetsko zvezo, da se pride do sporazuma glede dosege mira. Progresivna stranka veruje, da je trajen mir med narodi sveta mogoč le potem svetovne postave. Nadaljnja anarhija med narodi v atomski dobi ogroža našo civilizacijo in vse človeštvo z uničenjem.

Edina končna alternativa poleg vojne je upustitev načela, da lahko ena suverena država nekaj vsili drugi suvereni državi, ter se okleniti principa o pravičnem izvajanju nad posameznimi državami svetovne federalne postave, katero bi uzakonila svetovna federalna legislatura in ki bi imela omejeno točko za dostojno moč, da zavaruje skupno obrambo in splošno blaginjo vsega človeštva.

Taka vladna zgradba za mir se lahko razvija tako, da se napravi organizacija Združenih narodov (OZN) sposobna činiteljstva za kooperacijo med narodi. To se lahko doseže z vzpostavitvijo edinstveni med velesilami, ki naj nato delajo skupaj za skupne namene.

Odkar je umrl Franklin D. Roosevelt je bil ta princip tolikokrat izdan in do take mere, ki ne samo paralizira OZN, marveč ogroža svet z drugo vojno, v kateri ne more biti zmage za nikogar in bi le malo ljudi ostalo pri življenju. Poleg efektivne organizacije Združenih narodov pa ostaja še odgovornost za pristno svetovno vlado.

Odgovornost za prekinjenje tragičnega razgleda za novo vojno pa pripada skupno Sovjetski zvezi in Zedinjenim državam. Upamo, da bo več politične svobode in ekonomske demokracije po vsem svetu. Verjamemo, da bi vojna med vzhodom in zapadom pomenila fašizem in smrt za vse. Mi vztrajamo pri tem, da je mir predpogoj za ohranitev življenja.

S Henryjem Wallaceom verujemo, da "ni takega nesporazuma in takih nepravil med Združenimi državami in Zvezo sovjetskih socialističnih republik, ki bi se dal rešiti s silo ali s strahovanjem, in nobenih razlik ni med njima, ki bi se ne dale izravnavati s mirnim, upolnolnim pogajanjem. Nobenega ameriškega načela ali ljudskega interesa ni, niti nobenega ruskega načela ali ljudskega interesa, katerega bi bilo treba žrtvovati za ukinjenje mrzle vojne in za otvoritev stoletja miru, ki ga stoletje navadnega človeka zahteva."

Mi javno obsojamo protisovjetsko historijo za masko monopola, militarizma in reakcije. Zahtevamo, da novi voditelji miroljubnih ljudi našega naroda—ki ima znatno večjo odgovornost za mir nego Rusija, kajti ima tudi znatno večjo moč za vojno—v dobri veri prevzamejo, se odločno potrdijo in častno izvedejo razrešitev tekočih razprtij—in to brez kakšnega pomirje-

vanja ali pa rožljanja s sablo od katere koli strani—in tako nudijo priložnost možem in ženah vseh psov, da z zaupanjem zrlo v bodočnost, na našo skupno nalogo za izgradnjo stvarnega in trajnega mira po vsem svetu.

Kampanja za volno naj preneha

Progresivna stranka poziva, da se razveljavi postava glede naborov v dobi mira in zavre predlog za splošno vojaško vezbanje.

Pozivamo, da se nemudoma preneha s kupičenjem izdatkov za orožje, ki ne ustrezajo potrebam za narodno obrambo v dobi mira.

Zahtevamo, da se zavre Trumanova doktrina ter napravi konec vojaški in gospodarski intervenciji, ki pomaga le reakcionarnim in fašističnim režimom na Kitajskem, v Grčiji, Turčiji, Srednjem vzhodu in latinski Ameriki.

Pozivamo, da se opuste vojaške baze, katerih namen je obkoliti in strahovati druge države.

Zahtevamo, da se razveljavi določbe narodnega obrambnega akta, ki mobilizirajo deželo za vojno, pripravljajo prisilni nabor delavstva in organizirajo monopolno militaristično diktaturo.

Ti naši ukrepi dajejo izraz odločnosti ameriškega ljudstva, da se izogne izjavljanju in agresije. To naj bodo naši doprinosi za zmanjšanje nezaupnosti in za ustanje splošnega ožračja, v katerem se mir lahko ustanovi.

Organizacija Združenih narodov

Progresivna stranka bo delala na to, da se uresniči ideal Franklina Roosevelta glede na Združene narode kot ena sama družina narodov sveta, in sicer s tem, da bo zagovarjala njihovo ustavo in skušala preprečiti njihovo preoblikovanje v diplomatsko ali militaristično orožje katere koli sile ali skupine sil.

Predlagamo, da se ustanovi UNRDF (United Nations Reconstruction and Development Fund—sklad OZN za rekonstrukcijo in razvoj) za pospeševanje mednarodnega okrevanja, da nudi pomoč potrebnim narodom v Evropi in Aziji brez vsakih političnih pogojev in daje prvenstvo onim narodom, ki so največ pretrpeli zaradi agresije osi.

Pozivamo, da se zavre Marshallov načrt.

Nujno pozivamo polno uporabljanje ekonomskega in socialnega sveta in drugih agencij Združenih narodov, da se zatere bolezen in lakota, pospešuje razvoj kulture in znanosti ter razvija miroljubna uporaba atomske energije.

Zahtevamo, da delegacija ZD pri organizaciji Združenih narodov pritiska za učinkovito gospodarsko in diplomatsko sankcijo proti Francovi Španiji.

Razorožitev

Progresivna stranka bo delala skozi organizacijo Združenih narodov za sporazum glede na svetovno razorožitev, da se proglasi atomska bomba neustavna, kakor tudi bakteriološka vojna ter tudi vse drugo orožje za masovno uničevanje; da se uničijo obstoječe zaloge atomskih bomb in ustanovi kontrola OZN, vključivši nadzorstvo nad proizvodnjo atomske energije; ter da se drastično zmanjša redno oboroževanje v smislu resolucij, ki jih je sprejela zbornica OZN.

Nemčija in Japonska

Progresivna stranka poziva, da se kooperira z našimi vojnimi zavezniki pri sklepanju miroljubnih pogodb z zedinjeno Nemčijo in z Japonsko. Bistvo za pogodbo z Nemčijo je denacionalizacija in demokratizacija, kaznovanje vojnih zločincev, agrarna reforma, razrušitev kartelov, podzavljenje težke industrije, kontrola Porurja vseh štirih velesil, plačilo reparacij žrtvam nacistične agresije, določeno priznavanje sedanje demarkacijske linije za zapadno mejo Poljske. Zagovarjamo potrebo po nujni sklenitvi miru na tej podlagi, da se istočasno umiku vseh okupacijskih čet.

Podobni principi naj vladajo

pri sklepanju pogodbe z Japonsko.

Država Izrael

Progresivna stranka zahteva, da se izreče državi Izrael takoj de jure priznanje.

Pozivamo, da se Izrael sprejme v organizacijo Združenih narodov.

Pozivamo, da predsednik proklamira odstranitev prepovedi izvajanja orožja v Palestino v prilog države Izrael.

Obljubljammo našo pomoč in pozivamo vlado ZD, da se glede Palestine drži resolucije, ki jo je sprejela zbornica OZN leta 1947.

Podpiramo stališče, da se Izraelu točno nudi finančna pomoč brez vsakih političnih pogojev.

Nasprotujemo vsakemu poizkusu za vmeševanje v Izrael in v njegove suverene pravice, da sam kontrolira svoje smerne naseljevanja.

Pozivamo vlado ZD, da takoj nudi prekomorske in druge olajšave za prevoz in transportacijo razseljenih Židov v Evropi, ki se žele izseliti v Izrael.

Podpiramo internacionalizacijo Jeruzalema v okviru OZN in obrambo svetih prostorov.

Daljni vzhod

Progresivna stranka podpira borbo ljudstev v Aziji za doseg neodvisnosti ter za prehod iz fevdalne v moderno dobo. Ostro obsojamo dvostrankarsko politiko glede na vojaško in gospodarsko intervencijo, ki ima namen zdrobiti nacionalno gibanje teh narodov. Svetovni mir in blagostanje ne bosta dosežena, dokler ne bodo narodi na Kitajskem, v Indoneziji, Indo-Kini, na Malajskem in drugih azijskih deželah, zmagali v borbi za neodvisnost ter zavzemale mesta kot enakopravni člani v družini narodov.

Pozivamo, da se takoj odpokliče ameriške čete in opuste baze na Kitajskem.

Zahtevamo, da se prenela s finančno in vojaško podporo diktaturi Čjang Kajška.

Mi sledimo američanem Franklina Roosevelta z izpodbujanjem ustanovitve demokratske koalicijske vlade na Kitajskem. Priporočamo, da se taka vlada podpira in se ji nudi obsežna gospodarska pomoč.

Mi podpiramo napore ljudstev v Koreji, da si izgradijo narodno edinstvo ter tako vlado, kakršno si sami hočejo. Zahtevamo hiter odpoklic obojnih okupacijskih čet.

Kolonijalna in odvisna ljudstva

Verujemo v načelo, da imajo ljudstva vseh psov na svetu pravico do samoodločbe. Ljudstvo teritorija Puerto Rica ima pravico do neodvisnosti. Ameriški narod ima obvezanost napram ljudstvu v Puerto Risu, da prične korakati po poti h gospodarskemu uspehu.

Zahtevamo, da se razveljavi Bellov trgovski akt glede Filipinskih otokov ter da se vlada odpove drugim neenakopravnim trgovskim pogodbam, ki so bile sklenjene z gospodarsko slabotnejšimi državami.

Pozivamo k sodelovanju z drugimi deželami v OZN, da se odpravi kolonijalni sistem vseh oblik ter realizira načelo samoodločbe za narode Afrike, Azije, Zgornjih indijskih otokov ter drugih kolonijalnih ozemelj.

Podpiramo težnje za zedinje-

NOVA NABORNA POSTAVA

Osemdeseti kongres Zed. držav je sprejel mirnodobni naborni zakon, ki je prvič v vrsti v ameriški zgodovini. Kot tak je torej vzbudil mnogo pozornosti tako z vidika mednarodnih implikacij kot zbog dejstva, da direktno prizadeva tisoče ameriških družin alirom dežele. Prva leto bo namreč vpoklicanih 225.000 mož—

okrog 30.000 mesečno. Zračna sila, mornarica in marinarski kor imajo dosedaj še dovolj prostovoljcev, da lahko dopolnjujejo svoje kvote, zato bo samo armada rekrutirala možstvo po 22. septembru, ko se prične naborni vpoklic. Dasi ni se določno izjavljeno, se vendarle smatra, da bodo najprej vpoklicani starejši letniki in sicer iz razloga, ker bi mnogi prešli naborno starost, ako bi se njihov vpoklic zavlačeval. Prvi vpoklicanci bodo neozelenjeni moški brez odvisnih oseb, kot tudi brez kakih važnih poklicev.

Kakor stoji stvari sedaj, se bo morala registrirati večina moških med 18tim in 26tim letom starosti in neglede, če so državljani ali ne. Prijaviteli se morajo svojim krajevnim nabornim odborom med 30tim avgustom in 18tim septembrom. Skupine, ki so izvezte in se jim ni treba prijaviti, vključujejo člane armadnih sil, obrežne straže ter službe javnega zdravja in pristojne rezerve, kot tudi inozemske diplomate in člane njihovih družin.

Člani narodne garde (National Guard) ter rezervisti iste in vojni veterani se morajo prijaviti, toda ne bodo vpoklicani. Veterani so klasificirani kot sledi: Oni, ki so služili v katerikoli od zavezniških sil v teku vojne; oni, ki so služili v ameriških vojnih silah vsaj 90 dni med napadom na Pearl Harbor in V-J dnevom (zmaga nad Japonsko); oni, ki so služili pred ali po vojni 12 mesecev, ter oni, ki so služili manj kot 12 mesecev v mirnodobni vojaški službi ter so člani organiziranih rezervnih enot. Večina tujcemcev naborne starosti se mora prijaviti, ali zanje obstajajo navedbe, potom katerih se morejo ogniti vpoklicu. Dodatno k omenjenim izjemam postava določa, da naj bodo izvezti taki, ki so v važnih poklicih ali delih, kot gotovi farmaki delavci, starejši študentje ROTC, visokošolski študentje (dokler ne graduirajo) in dijaki kolegijev (do konca učnega leta).

Četudi registracija vključuje 18-letnike, ne bodo ti vpoklicani do 19. leta. Omejeno število teh se lahko vpiše prostovoljno za 12 mesecev službovanja, namesto da bi služili 21 mesecev kot določa naborna postava. Taki prostovoljci bodo potem šest let neaktivni rezervisti ali pa štiriletni rezervisti s tedenskimi vezbanjem v organizirani rezervni ednici. Tudi naborni vpoklicanci bodo po odsluženju pripadali k triletni rezervni službi. — Načelnik naborne službe je gen. Lewis B. Hershey, ki je imel to mesto tudi v času vojne.

Veterani mirnodobne vojske niso upravičeni do takozv. G I Bill of Rights, vendar pa je vpoklicancem in prostovoljcem zagotovljena pravica ponovne u-poslitve, ako ne služijo v obo-

no domovino tradicionalno zatiranih in raztrešenih narodov kot so Irci in Armenci. (Dalje prihodnjič.)

roženih silah več kot tri leta. Delavski departament bo v to svrhu razširil svoj tozadevni oddelek.

Mladenci, ki bodo potrjeni, bodo najprej dobili osem tednov temeljne vojaške vežbe, nato bodo poslani v redne vojaške edince, kjer se bodo vezbali za bojevanje. Nekateri bodo poslani v tehnične šole, kakor tudi v druge vojaške ustanove za višje instruktaje. — Prvih osem tednov se bodo rekrutje vezbali po 40 ur tedensko, kar bo vključevalo vajo v rabi orožja, vojaško disciplino in obliko ter fizično utrjevanje. Dodatno bo vpoklicancem razlagano, zakaj so v službi, dalje o vrednosti standarda vojaškega vezbanja, o vzajemnosti vojakov, o vrednosti zamorskega možstva v ameriških vojnih silah ter o mednarodnem položaju. General Omar Bradley, štabni načelnik naglašava važnost tega novega programa vzgoje rekrutov, ki bodo služili v naši mirnodobni armadi, "katera ne more nastopati kot orodje demokracije, ako ne ohrani dostojanstvenosti in integritete posameznika v naših vrstah." — Common Council.

Kader novih kvalificiranih rentgenskih pomočnic

Maribor.—V Mariboru je 3. julija 1948 pred komisijo ministrstva za ljudsko zdravstvo opravilo izpit za medicinske tehnike za rentgen 17 tovarišic in 2 tovariša.

Specialista za rentgenologijo tovariša dr. Mila Kovač in dr. Ciril Porekar sta razumela nujni čas in potrebo po strokovnem medicinskem kadru ter sta na rentgenološkem oddelku mariborske bolnišnice že pred letom dni začela na lastno pobudo zbirati vse tiste, ki so pokazali veselje do strokovne izvežbanosti pri rentgenu. V svojem prostem času sta tedensko po več ur predavala in vezbala o sebi rentgenološkega oddelka bolnišnice, bolničarke državnega zavoda za socialno zavarovanje, bolničarke oddelke za pljučne bolezni, protituberkuloznega dispanzerja, rentgenske laborantke privatnega sektorja in še nekaj drugih. Z veliko vnemo in potrpežljivostjo sta jih uvajala v težko in obširno snov. Da je njuno delo in delo nekaterih drugih predavateljev obrodilo lepe uspehe, je dokazal izpit, kjer se tečajniki pokazali, da je njihovo znanje solidno in vsekakor nadpovprečno.

S tem prostovoljnim tečajem je skupnost pridobila pomemben in potreben kader, ki mu k uspehu čestitamo v nadi, da je to temelj za njihove nadaljnje strokovno izobrazbo in tvornost.

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

Slovenska narodna podpora jednota

2637-59 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Illinois

GLAVNI ODBOR

1948-1949

VINCENT CAINKAR, gl. predsednik	2637 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Ill.
F. A. VIDER, gl. tajnik	2637 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Ill.
ANTON TROJAR, gl. pomočnik tajnika	2637 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Ill.
MIRO G. KUREL, gl. blaginjski	2637 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Ill.
LAWRENCE GRADISEK, tajnik bel. odd.	2637 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Ill.
MICHAEL VARNOVNIK, direkt. bel. odd.	2637 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Ill.
PHILIP GODINA, upravitelj Prosvete	2637 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Ill.
ANTON GARDEN, urednik Prosvete	2637 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Ill.
Podpredsedniki	
RAYMOND TRAVNIK, prvi podpredsednik	7100 Middlepointe, Dearborn, Mich.
JOSEPH CULKAR, drugi podpredsednik	417 Woodland Ave. Johnstown, Pa.
Distriktni podpredsedniki	
JOHN V. CEBULAK, prvi okrožje	2136 Shalcom St. Philadelphia 26, Pa.
FRANK GRADISEK, drugi okrožje	Box 88, Hermant, Pa.
JOSEPH FITOFF, tretje okrožje	Box 218, Newark, Pa.
JOHN SPILLAR, četrto okrožje	1227 E. 90th St. Cleveland 3, Ohio
MIRO G. KUREL, peto okrožje	2875 Randall St. St. Louis 18, Mo.
URSULA AMBROZICH, šesto okrožje	415 Pierce St. St. Paul, Minn.
JOHN PETRITZ, sedmo okrožje	2429 Carmona Ave. Los Angeles 18, Calif.
FRANK POLSKAR, osmi okrožje	300 3rd St. W. Kansas, Mo.
Gospodarski odbor	
MATH PETROVICH, predsednik	361 E. 190th St. Cleveland 10, Ohio
VINCENT CAINKAR	2637 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Ill.
F. A. VIDER	2637 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Ill.
MIRO G. KUREL	2637 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Ill.
JACOB SUPAN	1600 S. Lombard Ave. Berwyn, Ill.
RUDOLPH LISCH	130 E. 30th St. Buffalo, Ohio
DONALD J. LOTRICH	1507 So. Trumbull Ave. Chicago 23, Ill.
Finski odbor	
ANTON SHULAK, predsednik	Box W, Arha, Kansas
FRANK VETARICH	315 Toner St. Lumbria, Pa.
ANDREW VEDRICH	164 Forest Ave. Johnstown, Pa.
JOHN KOHL, gl.	308 So. 2nd Ave. W. Duluth 1, Minn.
CAMILUS EARNICK	2644 W. 9th St. Cleveland 3, Ohio
Naborni odbor	
FRANK BAITE, predsednik	2637 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Ill.
MIRO G. KUREL	2637 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Ill.
MATTHEW J. TURN	2644 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Ill.
LOUIS KAPFELER	15301 East Park Drive, Cleveland, Ohio
ANDREW GRUM	17108 Snowden, Detroit 31, Mich.

Borci proti smrti

Spisal Paul de Krulif

(Nadaljevanje in konec.)

Castle, naravnost fantastična zmes zdravega razuma, preproste zdravstva in globokomunega raziskovalca, si je namočil prizadeval, da bi napravil ekstrakte po profesorju Edwinu J. Cohnu, velikem biokemiku na fiziološkem inštitutu Harvardovega vneučilišča. Bill Castle, v čigar dolgem, gibnem telesu ni bilo niti trohice znanstvene domisljivosti, mi je odkrito priznal, da mu je to misel navdahnila pravzaprav neka bolnica, in tako je skuhal jetrno juho, ki je bila izdela okusa kot goveja ...

Napraviti jo je mogoče učinkovito in okusno iz poceni in čisto trdih jeter, ki so dobra samo za pse ... Tudi najrevnejši ljudje imajo lonce za meso, skledo za pripravljanje jedi, nekaj skodelice za sok in kupico za vodo ...

Castlejeva domača jetrna juha je imela isto kri tvorečo, življenje ohranjajočo moč in je učinkovala isto tako gotovo, kot najfinjša telečja jetera ...

Celo najrevnejši ljudje, ki se oklepajo svojega življenja—in to je sveta pravica tudi najrevnejših—morejo utrpeti vsak dan 50 novičev in si kupiti kos trdih govejih jeter, da morejo živeti in spet delati.

Delo vse teh bostonskih zdravnikov je zato vredno priznanja, ker se niso zapirali v laboratorije, da bi tam zlorabljali Minotovo preprosto dognanje z brezplodnimi spekulacijami. Naopak! Kar najhitreje so ga napravili koristnega za narod, dajajoč to življenje rešujoče zdravilo najrevnejšim, moškim in ženskam, in tako pomagajoč tistim, ki jih je usoda itak zadela najhuje.

Toda ta zgodba še danes ni pri kraju, niti ne morem tu, v tej knjigi o borcih za človeška življenja, o njej dokončno poročati, saj se je stvar šele sedaj prav sprožila. Minotova nenavadno preprosta preizkušnja, štetje mladih rdečih krvničk z modrim mrežastim ogrođjem je odprla nadaljnemu raziskovanju neslutene možnosti. V kratkem nam je pričakovati nadaljnjih, mnogo obetajočih izsledkov. Eden od teh čudovitih, daljnosežnih izsledkov je že oni Billa Castleja. Bill je tuhtal in tuhtal, kje neki tiči vzrok za to čudno prekinitev delovanja kostnega mozga ...

V glavo se mu je zapičilo prepričanje, da mora biti vzrok želede—seveda, samo želedec ... Stari pijančki z bakrenimi nosovi pogosto zbole na perniciozni anemiji ... Ljudje, katerim so morali zaradi raka izrezati večino žlečca in so ostali živi, umro nazadnje za perniciozno anemijo.

Kaj pa, če zdravi želedec ne dobiva kakšnega "X", kakšne tvarine iz hrane, ki prehaja v kri in vzpodbuja kostni mozeg k tvorjenju krvi?

Castle ni imel laboratorijskih živalic, da bi to preizkušal na njih. Laboratorijske živali ne dobe perniciozne anemije—to prednost imajo le človeške bestije ... Toda Bill Castle, v več ozirih nenavaden fant, ne kakšen suhoparen laboratorijski učenjakovič—je vzel za poizkusnega kunca samega sebe.

Na samem sebi je napravil prekleto neprijeten poizkus—pa se je že zabaval pritem—posojal je namreč svoj lastni želedec bednim bolnikom, trpečim na perniciozni anemiji. Vsak dan, cele tedne, je vsako jutro natečel zavil tečen, surov bifstek, si vtaknil potem prst v žrelo, dokler ni ...

Hura! Da, sedaj je našel. Res, našel je! Njegov želedec je mogel iz bifsteke tvoriti skrivnosti "X". Dokaz: če je produkt svojega junaškega poizkusa na samem sebi dal redkokrvnim bolnikom, tedaj so retikulociti takoj začeli rojiti v krvni otok ... Takisto kot pri uživanju jeter.

Sedaj so na univerzi v Michiganu uporabili Castlejev samouučilni poizkus v pravem, odličnem, anemijskem laboratorijskem človeštvu v prid. Iz posušenih, v prah stočenih svinjaskih žlečcev so napravili izvrstno zdravilo "ventrikulin", ki učinkuje pri perniciozni anemiji takisto kot jeter, samo da je mnogo okusnejši ...

Toda Castleju žilica ni dala miru. Preiskal je kar po vrsti jetrne ekstrakte, ki jih je bil iztuhtal veleučeni profesor Cohn, in naposled dobil enega, ki je, vbrizgan v žilo, učinkoval 100 krat močnejše na tvorjenje krvi, kot pa če ga morajo bolniki uživati.

In podobne preparate so delali v Nemčiji in v Franciji in v Angliji—ves svet jih je bil poln.

In sedaj je treba bolnikom, po zaslugi Castleja in drugih sijajnih junakov znanosti, da prihajajo samo enkrat na mesec ali samo vsakih šest tednov enkrat v bolnišnico ali k svojemu zdravniku, da tam dobe malo injekcijo v komolčno veno—potlej jim ni treba uživati več ne jeter, ne ventrikulina, niti si danna dan kuhati jetrnega zvarka, da bi ostali zdravi in zmogni za delo ...

Kolikar vem, je v celotni zgodovini človeštva to prva popolnoma neozdravljiva bolezen, pri kateri so borci proti smrti našli zares zmerom učinkovito zdravilo. To je v znanstvu rezanski napredek, toda, če pogledamo natančneje, vidimo, da je bilo treba pač takega moža, ki je bil Minot, da so vse to izvedli. In zaradi tega nas veseli, da so Švedi njemu in njegovima soborocema, Murphyju in Whippleju, priznali Nobelovo nagrado.

Na sliki je videti Louisa Kaplana, organizatorja unije United Electrical, Radio & Machine Workers CIO, ko je prišel pred senatnim odsekom za delo in mu predložil evidenco o policijski brutalnosti pri Univa Lens Co. v Daytonu. O. Policijsko post je občutil tudi sam, kakor kaže leva slika. Stavko je skušala zdrobiti tudi državna milica. Ker s terorjem niso nič dosegli, se je kompanija podala in 14-tedenska stavka se je zaključila z zmago delavcev.

Tihožitja in pejsaži - Novele

MIŠKO KRANJEC — Z DOVOLJENJEM AVTORJA

(Nadaljevanje)

"... Tako, Lojza, sem ti uredil vse, kar je mogoče urediti. Ni še prava pomlad, da bi ti preoral, še manj, da bi posadil; in tako ti bo ostalo zelo mnogo dela. Pa boš z otroki že kako opravila. Jablane sem obrezal, vrt očistil, grede prekopal. Obrezal sem tudi trto. Popravil sem ograjo okrog vrta, da bo držala nekaj let. Pregledal sem vse orodje za delo in ga popravil, ali dal popraviti. Pri hiši sem vse pregledal in zakrpal luknje v strehi, ki jih je napravil veter po zimi. Okna na sobah in drugod se zdaj dobro zapirajo, peč je v redu. Prav tako je z živino.

Če me ne bi bilo, lahko Lisko k leti zamenjaš za mlajšo. Prestara je; konja pa naj kar ostane. Ako ti ju ne poberejo, počakaj, ker če kupuješ konja, je treba zelo paziti. Kje boš sadila krompir, kje koruzo, kaj bo tu in kaj drugod, svo se že pomenila. Dolga ni pri hiši nikakega, dobiti pa imaš pri Slivniku. Njegova zadolžnica je v predalu, saj veš, v katerem. Otroci so obuti in oblečeni. Vendar še kaj nakupi, ako boš mogla. Če bo vojna dolga, se bo vse hudo podražilo. Otroke, to ti niti ni treba praviti, ker si bila vedno dobra mati, lepo vzgajaj.

Pazi zlasti na Micko, ki je tako rahlega zdravlja. Če se bo še naprej dobro učila, jo po vojni dam v šole. Za delo na kmetih tako ne bo. Franc bo doma, Jožka pa bom dal za kovača, ker vidim, da se rad ukvarja s takimi stvarmi. —Kaj sem še hotel reči? Da, no—če bi se zgodilo, da me ne bo... že sama veš, kako ti je ravnati. Vse skrbi bodo padle samo na tvoje rame, sama si boš morala vse premisliti. Otroci ti bodo čedalje v večjo pomoč, da ne boš sama trpela.

Glede drugega pa... Mlada si še... bila si mi vedno dobra žena, bila si zvesta in poštena in vem, da ti niso nikdar hodile po glavi nikake neumnosti in da ti tudi kasneje ne bodo. Vendar recimo, lahko bi se zgodilo, da bi te kaj obšlo, česar nikakor ne moreš reči naprej, tedaj najprej vedno pomisli na otroke, me pa nase. Glej, žena lahko zamenja moža, to vsi vemo, včasih ga celo rada zamenja in včasih je celo srečnejša pri drugem. V tem pogledu ti dam prosto voljo, ako me ne bo.

Sama se odloči, daj mišlim, da nisem bil slab mož, temveč pravičen in dober in sem te tudi ljubil, kar sama veš. Ali moža kljub vsemu lahko zamenjaš z drugim. Nikdar pa, pravim, nikdar ne more mati otrokom pravega očeta nadomestiti z očimom, kakor oče prave matere z mačeho. Če bi prišla sem vojska, sem prepričan, da ti ne bo mogel nihče očitati neleppega vedenja, a si tudi sama ne boš imela kaj prigovariti. Že za dekle je nad vse sramotno, ako se speča, stokrat sramotnejše, ako se speča s tujim vojakom. Koliko sramotnejše pa je, ako kaj takega stori žena, in kaj šele, ako to stori mati! Tega ti nisem rekel, ker bi se bal zate; saj vem, da ti kaj takega ne bi nikdar prišlo na misel. Rekel sem samo, ker vem, da se bodo godile tudi take stvari, kakor so se godile že v prejšnji vojni.

Če me ne bo... upam, da boš vedno ostala, kakršna si zdaj, in da mi boš ohranila najlepši spomin, ker sama veš, da sem te nad vse rad imel. Za moj grob ne boš vedela, če me ne bo; ne boš mi mogla prinesiti rože, ne prigrizati sveče v spomin, lahko pa prigrizneš luč spomina v srca najinim otrokom. In v tvojem srcu naj gori vedno luč spomina name. To je mnogo več vredno kakor vse rože in vse sveče. Luč spomina v dobrem srcu nikdar ne ugasne. Kadar boš z otroki govorila o meni, jim nikdar ne pozabi povedati, da sem jih rad imel in da me je vedno najbolj skrbelo, kaj bo z njimi v življenju in kakšni bodo. Povej jim, da mi ne bo prehujo, ako bodo reveži, vendar pošteti, da bi me pa na smrt ranili, ako bi bili bogati pa nepošteti...

"... Mati, nikar ne joči preveč, če grem. Saj se bom nemara vrnil. Takrat bom vse sam opravil, da ti ne bo treba delati. Skrbel bom tako zate, da ti ne bo treba več ne bo treba prijeti za nobeno stvar. Vedno bom mislil nate, kjer že bom. Če bi se pa že zgodilo, da me ne bo več, najprej vedi, da sem v poslednjem trenutku mislil samo nate. Ti takrat nikar preveč ne žaluj. Kadar ti bo najhujše, se spomni name. Spomni se tistih časov, ko sem bil še otrok.

Ali še veš, kako sva vedno skupaj tičala? Ali še veš, kako drug brez drugega nisva mogla nikamor? Ali se spominjaš, kako sva nekoč romala daleč na goro? Čevlji so me ožulili, pa sem se sezul. Nikdar ne vem, kje in kako se je moglo zgoditi, ko sem kar naenkrat spoznal, da nosim s seboj samo en čevlj, drugega pa ni nič. Ko sva se vračala, si me silila, naj se obujem, ker je bil večer in že hladno. Jaz pa sem se upiral, ker kako bi mogel hoditi na eno obut, na drugo pa bos. Ko pa si doma izvedela, kaj se je bilo zgodilo, si me najprej pretepla. Bilo je edinkrat, da si me tepla in moje srce je bilo zelo ranjeno. Kasneje pa sva se kljub vsemu zelo smejala, ker nisva vedela z enim čevljem kaj početi.

Ali pa se spomniš, kako si me nekoč zaprla v hišo, ker si šla v mesto in sem jaz po vsej sili hotel s teboj? Ko si se vrnila, si me pohvalila, ker sem bil tako pridn. Glej, jaz pa ti še do danes nisem povedal, da sem pobegnil skozi streho, kjer sem snel opeko, šel za teboj v mesto, hodil tam za teboj, a se pred teboj vrnil!

Oh, koliko takih in podobnih stvari sem napravil! Zdj mi vse prihajajo na misel. Vem, da se bom sto in stokrat spomnil vsega, zato ker bom mislil vedno nate. Vidim te, kaj boš delala vsako minuto. Vsako jutro, ko se bom zbudi, se bom vprašal: Kaj zdaj dela? Pa te bom v duhu videl, kako si, vedno zgodnja, že vstala, kako budiš Lenčko, Jožka in Majda. Vidim Jožko, kako se leno premetava, ker bi se rad spal, zaspan, kakršen je; vidim, kako pridna Lenčka hiti, da ti bo pomagala. Potem te že vidim v kuhinji, a že spet na vrtu, že hitiš k živini, že si pri svinjaku, pri kokoših, kako primeš zdaj to, zdaj drugo, in že spet hitiš z Lenčko na polje, ker kmalu bo tu čas, ko bo treba orati in saditi. Kako rad bi sam oral namesto tebe, kako vse opravil. A tako hitiš ti sama od dela do dela, zdaj sem, zdaj tja. Nato pride večer, Jožko je pasel. Ima piščal.

Ali se spominjaš, kako lepe pesmi sem jaz vedno igral? A Jožko ne igra nič slabše. Že žene s paše in spotoma igra, še od daleč je slišati njegovo pesem in ti že naročaš Lenčki, naj nalije vodo za krave, ako niso pije v jarku, potlej pa naj mu pomaga privezati krave in naj pomolze. Ti stojiš v kuhinji. V peči prasketa ogenj, v loncih ob ognju vre. Jožko bo najprej vprašal, kaj kuhaš. Tudi jaz sem te vedno najprej po tem vpraševal. Po vrtu potema Majda. Večer je že. Sonce je že zašlo. Po vasi ropotajo vozovi, neke se pojejo pastirji in pastirice, neke na vasi se ženske na ves glas pogovarjajo. Zvečer je tako prijetno na vrtu. Med drevjem je že zelo mračno. Rože na vrtu, ki jih goji Lenčka, tako prijetno dehtijo.

Počasi vse potihne. Samo nebo še žari. Nad hišami se ne kadi več. Po hišah ponekod že gorijo luči, ponekod že molijo večerno molitev. Vi večerjate, sedite okrog mize in molčite. Samo Jožko in Majda se včasih spreta zaradi hrane, se spoprimeata in začeta kar klestati, dokler ju ti ne pomiriš. Potem bo Lenčka pospravljala z mize, Jožko in Majda odhajata spat, ti boš pa še posejela. Malo boš še molila, kakor si vedno imela navado, vmes pa se boš še spomnila name; vem, da se boš... Vse vidim...

(Dalje prihodnjic)

In rešil jih je...

Grom Miha-Boris

Spomladansko sonce je prvič pogledalo skozi zastrte oblake, poljubilo vso vas in žareče obajalo hišico vrh grička, kjer je gospodaril mladi Ferjan. Lepa je bila domacija mladega Ferjana, dasiravno je bilo vse tako majhno in skromno. Veselo se je igralo okrog te hišice četvero otrok in varovalo svojega malega brata v zibel. Četudi niso imeli vsega, vendar je bila ljubezen tista močna sila, ki je vezala to družinico. Mladi Ferjan je ljubil svojo ženo, kakor je ljubil ona njega in kakor sta oba ljubila svoje otroke. A trdota življenja je vcepila v njuni sreci ljubezen ne samo do samega sebe in do svoje družine, temveč tudi do svojega bližnjega. Videla sta siromaštvo okrog sebe in sovražila bogataše, ki so sebično šopirili v svojem razkožju in niso videli poleg sebe

prav nikogar. Zato sta vzgajala svoje otroke, naj ljubijo svoje bližnje, da bodo znali za druge žrtvovati tudi same sebe, če bo treba.

Vojna je bila. Sovražnik je ropal in moral po naših krajih. Pojavljali so se prvi partizani, nastajali so odredi, edinice, brigade. In takrat je mladi Ferjan spoznal tiste ljudi, o katerih je tolikokrat premišljeval, tiste lju-

di, ki so stopili v borbo, da rešijo vse človeštvo in ne samo same sebe. In tako so sedeli tudi tistega popoldneva za njegovo mizo partizani in mladi Ferjan je z zanimanjem poslušal njihovo pripovedovanje. Njegova skrbna žena je pridno nosila na mizo, kar je premogla njihova shramba, saj za partizane ni bilo ničesar. Prav ko so se Fer-

Graditelji mladinske proge v Bosni pri fizikalnih vajah.

Graditelji mladinske proge v Bosni pri čišanju častnikov.

janove žive oči svetlo upirale v mladega komisarja, je žena Ana s strahom planila v kuhinjo. Vsa je bila zasopla, oči so ji bile zbegane, teman pramen las ji je padel na čelo, lica so ji poleblela in prav nič ni mogla spraviti iz sebe kakor eno samo besedico:

"Italijani!"

Mladi Ferjan je zgrbančil čelo, skrb mu je legla na lice, toda nenadoma je prešinil njegov obraz rahel smehljaj. S smehljajem je spregovoril:

"Fantje, samo mirni ostanite! Skrijem vas v klet. V kleti pa je prav na koncu majhen izhod, skozi katerega pobegnite, čim vam bo dana možnost!"

Nekako olajšano je odrinil klopi in mizo, za katero so pravkar sedeli, dvignil pod in spustil po lestvi partizane v klet. Pokril je odprtino, postavil mizo in klopi nazaj in mirno sedel za mizo. Žena pa je stala kakor okamenela in gledala ves ta prizor, ki se je odigral v tem trenutku. Bolečina ji je legla na srce in trepetala je; bala se je, sama ni vedela česa. Molče je sedla k svojemu muzu se stisnila k njemu kakor majhen otrok in kar sama ji je prišla iz oči svetla solza.

Nasmehnil se ji je Ferjan: "Ubožica, bodi močna in misli, da si mati petih otrok. Ne strahu glavo pokonci in ponos v srce, da boš rešila sedmero partizanov. Ta ponos in ta zavest morata izrinuti strah iz tvojega srca!"

Razumela ga je. Ni spregovorila besede, le nasmehnila se mu je. Hvaležno so pogledale njene oči v njegove in nehote mu je krepko stisnila desnico. Nenadoma pa jo je postalo sram bojazni in z očmi mu je obljubljala, da bo močna. Vstala je in stopila k oknu, a tisti hip so se med vrati pojavili Italijani. Mirno so pogledale Ferjanove oči, premagoval se je, da ne bi govoril s sovražstvom. Popolnoma brezbrizno jih je pozdravil. Žena pa je, ko je gledala njegov mirni obraz, ponovno dobila v sebi moči in brezbrizno nadaljevala svoje delo. Italijanom, ki so vstopili, je bila prva beseda: "Kje skrivate bandite?"

"Ne razumem vas," je s prijaznim glasom odgovoril Ferjan, zavedajoč se, da skriva pod seboj zaklad, ki se bori za svobodo vsega človeštva; da izžene z naše zemlje prokletega tujca.

"Kje jih skrivate?" je ponovno zarjulo nad njim majhno surovo človeče, ki je držalo v rokah samokres z naperjenim petelinom. Divje so švigale njegove oči po kuhinji in iskale.

A oči mladega Ferjana so sila nevedno proti njemu in s smehljajem jim je odgovarjal:

"Da, da, toda ne razumem vas!"

Z jezo in srdom je vprašal Lah po slovensko:

"Kje imaš partizane? Videli smo jih!"

Toda tudi to ni zbegalo mladega moža. Začutil je, da bi bil sedaj tajiti nemogoče. Prebrskali bi hišo in partizanom je beg nemogoč, dokler bodo ti prokleti zelenici stali v hiši. Samo eno mu je še preostajalo in oprijel se je te edine resilne bilke. Zavedal se je, da mora za vsako ceno rešiti partizane. Zbral je vse moči v sebi in kar najbolj mirno odgovoril:

"Da, pri meni se skrivajo!"

"Kje?" je zarjulo Italijan.

"Tami!" je z roko pokazal proti skednju in odpeljal Italijane proti njemu. Mogočno so stopali Italijani proti skednju in v rokah držali brzoostrelke. Čim bolj pa so se brižali skednju, tem bolj oprezno in boječe so stopali. Bili so se.

Ferjan pa je izrabil ta trenutek, namignil ženi, ki je stala na pragu hiše, in ta je že izginila. Italijani so se približali skednju, s strahom pomolili glave vanj in se takoj zopet s sovražstvom ozirli v Ferjana, čes, skedenj je prazen, nikogar ni!

Ploha psov se je ulila na mladega Ferjana. Razumel ni drugega, kot da mu groze s smrtjo. Mirno je stal pred njimi, okrog ust pa mu je ležal rahel smehljaj, tisti smehljaj ponosa in zavesti, da je rešil življenje sedmim ljudem, ki so med tem časom že lahko pobegnili. Niti ni več slišal surovega vpitja in suvanja, saj vse to mu je bilo tako ničeno v primeri z zavestjo, da je izvršil svojo dolžnost. Toda s strahom je pogledal proti svoji hiši, kjer je na pragu divje zajokala njegova žena. Hotela je iz hiše k svojemu muzu, katerega so suvali in mu pljuvali v obraz. Trde in koščene so bile poteze na njem, zavedal se je, da stoji tik pred smrtjo. Pred hišo pa je jokala njegova žena in hotela k njemu, a vsakokrat jo je Italijan sunil v prsi in jo porinil nazaj na njeno mesto. Okrog njenega krila se je tiščalo četvero otrok, mlajši pa je vokal v njenem naročju, njen obraz je bil skrčen od bolečine. Toda nenadoma je zarjula kot ranjena zver in se onesvestila. Prizor, ki se je odigral pred njo, ji je vzal poslednje moči. Deca je planila na tla in skušala dvigniti nezavestno mater, toda ročice so bile premajhne in prešibke je bila njihova moč, da bi zmogla težko breme. Starejši sinček Janez je planil v kuhinjo, zajel kozarec mrzle vode, da bi omočil svoji mami mrtve ustnice. Toda Italijan ga je zagledal, zarjulo nad njim in mu s puškinim kopitom izbil kozarec iz rok.

Tam od skednja pa je skupina Italijanov gnala uklenjenega mladega moža. Ponosno je stopal med njimi, brez bojazni, brez strahu. Ko pa je stopal mimo hiše, mimo svoje nezavestne žene in mimo svoje jokajoče dece, so njegove ustnice s ponosom zaklekale:

"Ostanite mi pošteti in zdravi, moji najdražji!"

To so bile zadnje besede mladega Ferjana. Saj tik ob hišici se je ta žalostna procesija ustavila. Ustavila se je pred tisto lepo zeleno lipo, pod katero je stala kamenita mizica s klopico, pod tisto lipo, pod katero sta s svojo ženo tolikokrat sedela in sanjala o lepšem bodočem življenju. Vselej jima je lipa skrivnostno šepetala, danes pa je globoko sklonila svoje veje, kakor da žaluje. Ponosne oči mladega moža so se poslednjikrat ozrle v to zeleno lipo, katere mu je bila tako pri srcu. Zagledal se je v drobno ptičko, ki je sedela na tej lipi in nekako boječe čukala, kot bi se bala nečesa strašnega.

Surbo roke so ga predramile iz njegovih misli. In že je stal mladi gospodar privezan k svoji lipi. V njegovih očeh ni bilo strahu, ne bojazni, le s sovražstvom je zrl pred seboj to zeleno drhal, ki je pripravljala s puškinimi kopiti k zavesti njegovo ženo. Očitno so hoteli, da tudi ona prisostvuje njegovemu streljanju.

Vzdrnila se je. Groza ji je napolnila njeno telo, ko je zagledala svojega najdražjega pred smrtjo. Hotela je zakricati, toda glas ji je ostal v grlu. Tedaj pa je kakor v sanjah slišala njegove besede:

"Kje je tvoja moč, ljuba žena, ki si mi jo obljubila."

To jo je strelnilo. Njene oči so se srečale z njegovimi in v poslednjem hipu so mu prisegle, da bo ostala zvesta svoji obljubi.

Spomnila se je, kako jo je učil njen dragi, da mora žrtvovati tudi svoje življenje, da reši življenje drugim. Danes sta te svoje misli tudi izpolnila. Rešila sta življenje sedmim borbem partizanom in s ponosom sta mislila na to, čeravno je bila ta rešitev draga za ceno njunega življenja.

Strel je padel. Mladi mož pa se je skijal mrtve ob lipi. Žena je stisnila zobe in zatrepetala od groze in bolečine. Z jokom se je poslavljala od svojega

najdražjega, od svojih malih otrok, a vendar šla s trpkim ponosom, ko so jo odpeljali v taborišče. Samo še enkrat je s pogledom objela svoje malčke, svojega mrtvega moža in z grozo pomislila, kako bodo njeni mali ljubljenci ostali sami in tako strašno zapušteni. Hotela je še zaklicati svojim otrocičem: "Ostanite zdravi in pošteti, kot je bil pošten vaš oče!" a besede so ji obitale v grlu in solze so ji napolnile oči.

Ko pa je šla mimo sosedo, je stal bogati mogočnej v vsej svoji trdoti in brezsrdnosti pred svojo hišo, z ironičnim smehom je pogledal mlado ženo, češ: "To imaš za plačilo, ker si skrivala partizane."

S prezir ga je ošinil pogled mlade vdove. Ta njen pogled pa je bil tak, da je presunilo celo tega trdega brezsrdnega. Postalo ga je sram izdajstva in umaknil se je v svojo vežo.

Ponosno je stopala skozi vas mlada žena in zatripla v sebi bolečine in le s sovražstvom je gledala na drhal, ki jo je vodila v taborišče.

Tam ob Ferjanovi hiši pa je pred lipo ležal mladi gospodar. Dan se je nagibal k večeru in poslednji žarki pomladnega sonca so kot v slovo poljubljali to košato lipo, pod katero je ob mrtvem očetu klečala mlada deca in s svojimi solzami močila lica mrtvega očeta.

Noč je zavladala nad vasjo in tam od Ferjana so bili slišati kot iz groba drobni glasovi ubogih otročičev, ki so ležali ob mrtvem očetu. Njihova usteca so s poslednjimi močmi klicala: "Očka, mamica..."

COLOMA, MICH.—5 room furnished, bath, year round house; lot 115x120, reason for immediate sale. Write J. Prazan, Cherokee Rd. and Little Paw Paw Rd., Rte 1, Coloma, Mich.

JANITORS & JANITORESSES

STEADY WORK
52 WEEKS A YEAR
Starting Wage
Men 59.80 Women 40.85-49.40
MAINTENANCE
FIXTURE CLEANERS
WAXERS
MOPPERS
Choice of Shift
Day or Night
PENSION PLAN
SICK BENEFITS
HOSPITALIZATION
FREE INSURANCE
Inquiries 8:30-4:30 Room 1222 125 S. Clark St.

OGLEDJE NAS KRAŠNI

VENETIAN ROOM in nalo razstavo Atraktivne središčne komade za obedno mizo, s posleženim okvirjem ogledala in male živalske slike "v steklu in porcelanu."

ROČNO BARVANE SVETILKE... in kompletne darila, parfumov v steklenicah, treh itd. Mi specializiramo v izdelovanju in popravilju okrasov glazevine. Mi zagladimo omarske površice, ogledala, sploh steklo vseh vrst. Mi popravimo cerkevna okna, vaša okna naredimo nepremočljiva in vaše prezračnike popravimo. Naš zastopnik vam poda prosto preračun-nobnih stroškov in ne obveznosti. Kličite: Hudson 4000.

NORMAL GLASS CO.
7530 So. Halsted St. - Chicago

"PROLETAREC"

—Socialistično-delavski tednik—
Glasilo Jugoslovanske soc. zveze in Prosvetne matice. Pisan v slovenskem in angleškem jeziku. Stane \$3 za celo, \$1.75 za pol. \$1 za četrt leta.

NAROCITE SI GA!
Naslov:

PROLETAREC
CHICAGO 33, ILL.

2301 South Lawndale Avenue

TISKARNA S.N.P.J.

—sprejema vsa—

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, častnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih...

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJO TISKARNI

... Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
... Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2857-58 S. Lawndale Avenue Chicago 23, Illinois

TEL. ROCKWELL 4884

"PROSVETA"

2857 S. LAWDALE AVE.

Chicago 23, Ill. _____ 19__

Vaša naročnina na "Prosveto" je potekla z dnem _____

V slučaju, da je od strani upravnitstva kakšna pomota, nas takoj obvestite, da se bomo popravili Z bratskim pozdravom ZA UPRAVO "PROSVETE"

GENE LISTU SO:

Za Zdrav. države in Kanado \$2.40	Za Chicago in okolice je \$2.50
1 tednik in 0.50	1 tednik in 0.50
2 tednika in 0.90	2 tednika in 0.90
3 tednika in 1.30	3 tednika in 1.30
4 tednika in 1.70	4 tednika in 1.70
5 tednikov in 2.10	5 tednikov in 2.10

Za Evropo je: Dnevnik \$11.00 — Tednik \$2.20
Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vrsto denarja ali Money Order v plačilo in si naročite Prosveto. Hat, ki je vaša lastnina.

Prišlete se sme le ene člane in družine, ki to dovolijo in ki live ali stanujejo na enem in istem naslovu.

V nobenem slučaju ne več kot 5 tednikov

Pejšanilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov, ki so prišleti, preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bodi moral dati član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na/dnevnik Prosveto, te takoj naznaniti upravnitstvu lista, in obenem doplačati dotično vrsto listu Prosvete. Ako tega ne store, tedaj mora upravnitvo znizati datum za to vrsto naročniku ali pa ustaviti dnevnik.

PROSVETA, SNPJ, 2857 S. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Priloženo poljtanj naročnina za list Prosveto vrsto \$

1) Ime _____ Čl. društva št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga priložite k moji naročnini od naslednjega člena moje družine:

2) _____ Čl. društva št. _____

3) _____ Čl. društva št. _____

4) _____ Čl. društva št. _____

5) _____ Čl. društva št. _____

Mesto _____ Družina _____

Nov naročnik _____ Star naročnik _____

Kadar se preselite, vselej naznaniti svoj stari in novi naslov!